Даніїл ШАПОВАЛОВ
здобувач магістерської освітньої програми
«Міжнародний туризм та крос-культурні комунікації»
Науковий керівник –
кандидат географічних наук,
доцент кафедри географії України і туризму
Тарас ЗАСТАВЕЦЬКИЙ
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В АФРИКАНСЬКОМУ РЕГІОНІ

Туризм в Африці сьогодні перебуває на етапі глибокої якісної трансформації. Континент не просто відновлює показники після глобальних криз, а й поступово виходить із ролі «периферійного» туристичного напрямку, перетворюючись на один із найдинамічніших та найперспективніших ринків світу. Спираючись на унікальні природні ресурси, біорізноманіття та багату культурно-історичну спадщину, африканські країни все активніше інтегруються у світову індустрію гостинності.

Сучасна туристична індустрія Африки зародилася у 1960-х роках. З 1970-х років туризм в Африці стрімко розвивався, розпочавшись у Північній Африці та швидко поширившись на регіони на південь від Сахари. У 2023 році внесок туризму у ВВП Африки становив 6,8%, у 2024 році туризм становив 7% від валового регіонального продукту Африки.

У 2023 році Африку відвідало близько 66,4 млн міжнародних туристів, що загалом відновилося до 96% від рівня 2019 року. У першому кварталі 2024 року кількість туристів, що прибули до країн Африки, збільшилася на 13% порівняно з аналогічним періодом минулого року.

У 2025 році Африка прийняла 81 млн. міжнародних туристів, що на 8% більше, ніж роком раніше. У 2023 року Єгипет прийняв рекордні 14,9 млн. туристів, Марокко -14,5 млн, Південна Африка - 8,5 млн.

Африка демонструє одні з найвищих темпів відносного зростання туристичних потоків у світі завдяки демографічному чиннику (стрімке зростання урбанізації та формування власного середнього класу сприяють розвитку внутрішнього та міжрегіонального африканського туризму) та диференціації ринків (відбувається зменшення залежності від традиційних європейських туристів завдяки залученню мандрівників із країн Азійсько-Тихоокеанського регіону та Близького Сходу.

Варто відзначити, що туристична карта Африки має чітко виражену ***спеціалізацію:***

Північна Африка (Марокко, Туніс, Єгипет): завдяки близькості до Європи та виходу до Середземного й Червоного морів тут переважає масовий пляжно-курортний туризм, таласотерапія, а також насичені екскурсійні програми (пам'ятки стародавніх цивілізацій, ісламська та берберська архітектура).

Східна та Центральна Африка (Кенія, Танзанія, Уганда, Зімбабве, Руанда): серце класичного сафарі та екотуризму. Тут ключовими атракціями є велика міграція ссавців у міжнаціональних парках (Серенгеті, Масаї-Мара), трекінг до гірських горил, а також природні об'єкти світового рівня (водоспад Вікторія, вулкан Кіліманджаро).

Південна Африка (ПАР, Намібія, Ботсвана): найбільш диверсифікований ринок. ПАР поєднує екотуризм із високорозвиненою інфраструктурою, гастрономічним (винним) туризмом, діловим туризмом та культурними фестивалями. Ботсвана та Намібія роблять ставку на ексклюзивний туризм преміум-сегменту.

Західна Африка (Сенегал, Гана, Кабо-Верде): активно розвиває етнографічний та «діаспорний» туризм (Heritage Tourism), орієнтований на нащадків африканської діаспори з Північної та Південної Америки, а також острівний пляжний відпочинок.

Розвиток туристичного сектору в Африці має двоякий характер: з одного боку, це потужний драйвер економічного зростання, а з іншого – джерело серйозних екологічних, соціальних та культурних викликів. Серед ***позитивних моментів*** слід відзначити: 1) надходження іноземної валюти (туризм є одним із головних джерел валютних доходів для таких країн, як Єгипет, Марокко, Кенія, Танзанія, Сейшели та Маврикій, що допомагає збалансувати торговельний баланс; 2) зменшення залежності від експорту сировини (для багатьох африканських держав це спосіб відійти від монокультурної аграрної економіки або залежності від видобутку корисних копалин (нафти, руд, алмазів); 3) мультиплікативний ефект (розвиток туризму стимулює суміжні галузі – будівництво, транспортування, харчову промисловість, сільське господарство, народні промисли та роздрібну торгівлю; 4) створення робочих місць та боротьба з бідністю (туризм створює мільйони робочих місць у готелях, транспорті, сфері обслуговування, а також серед гідів і національних парків; сфера послуг дає змогу працевлаштуватися соціально вразливим групам населення, сприяє розвитку малого та середнього бізнесу в регіонах; 5) розвиток інфраструктури (модернізація транспортної мережі: попитом туристів зумовлене будівництво та реконструкція

міжнародних аеропортів (Аддіс-Абеба, Каїр, Касабланка, Йоганнесбург), швидкісних автошляхів та залізниць; покращення комунальних послуг: для обслуговування туристичних зон проводиться електрофікація, будуються водоочисні споруди та розвивається швидкісний інтернет, чим згодом користується й місцеве населення); 6) збереження природи та тваринного світу (фінансування природоохоронної діяльності: доходи від вхідних квитків до національних парків (Серенгеті, Масаї-Мара, Крюгер) та видачі дозволів (наприклад, на трекінг до гірських горил у Руанді та Уганді) покривають витрати на утримання заповідників; боротьба з браконьєрством: створення єгерських служб та природоохоронних патрулів за рахунок туризму допомагає захищати зникаючі види тварин (носорогів, слонів, горил, гепардів); 7) популяризація культурної спадщини (збереження традицій: туризм стимулює відродження та підтримку традиційних ремесел, музики, танців та образотворчого мистецтва; охорона об'єктів ЮНЕСКО: фінансові надходження допомагають підтримувати у належному стані пам'ятки давніх цивілізацій).

Негативними наслідками та ризиками слід вважати наступні: 1) екологічний тиск та деградація довкілля (навантаження на екосистеми: масове сафарі призводить до ущільнення ґрунту позашляховиками, порушення природної поведінки тварин і стресу для фауни; дефіцит ресурсів: готелі та басейни споживають величезну кількість прісної води, що створює гострий дефіцит для місцевих громад у посушливих регіонах (наприклад, у Північній та Південній Африці); проблема відходів: накопичення пластику та відсутність ефективних систем переробки сміття в багатьох африканських країнах призводить до забруднення національних парків і прибережних вод; 2) економічні моменти (доходи прямують за кордон: Значна частина прибутків від туризму (іноді до 70–80%) не залишається в Африці, а повертається до іноземних туроператорів, авіакомпаній та міжнародних готельних мереж (Marriott, Hilton, Accor); нерівномірний розподіл прибутків: місцеві громади часто отримують лише низькооплачувані робочі місця, тоді як топменеджмент складається з іноземців; 3)соціально-культурні конфлікти (джентрифікація (оновлення та реконструкції будівель у занедбаних чи робітничих районах міста, що призводить до приходу заможніших мешканців і підвищення вартості житла) та зростання цін: розвиток туристичних центрів підвищує вартість землі, житла та продуктів харчування, роблячи їх недоступними для місцевого населення; комерціалізація культури: традиційні обряди та способи життя іноді перетворюються

на постановочні «шоу для туристів», що призводить до втрати автентичності та культурної деградації та ін.

Баланс між плюсами та мінусами залежить від політики конкретної держави. Країни, що роблять ставку на ексклюзивний та сталий туризм (наприклад, Ботсвана чи Руанда), краще контролюють антропогенне навантаження та залишають більше доходів всередині країни, ніж регіони з неконтрольованим масовим туризмом.

Загалом, варто відзначити, що туристичний сектор Африки володіє колосальним потенціалом. Головним завданням для урядів та інвесторів на найближче десятиліття залишається перехід від сировинної чи суто заповідної моделі використання ресурсів до розбудови сталої, безпечної та технологічно розвиненої індустрії, де туризм слугуватиме головним рушієм соціально-економічного розвитку та подолання бідності на континенті.

Список використаних джерел:

1.Africa Tourism Surges 8% as Global Travel Hits Record Highs in 2026. URL: https://africatravelconnect.com/news/africa-tourism-record-growth-2026 (дата звернення 04.10.2026).

2.Signe Landry. Africa's tourism: A global destination for investment and entrepreneurship. URL: https://www.brookings.edu/articles/africas-tourism-a-global-destination-for-investment-and-entrepreneurship/ (дата звернення 05.10.2026).

Назар ЯВОРСЬКИЙ
здобувач магістерської освітньої програми
«Міжнародний туризм та крос-культурні комунікації»
Науковий керівник –
кандидат географічних наук, доцент,
завідувач кафедри географії України і туризму
Інна ПОПЛАВСЬКА
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ОВЕРТУРИЗМУ

Сучасний туризм є важливим чинником соціально-економічного розвитку територій, формування зайнятості, зростання доходів місцевого населення та популяризації культурної спадщини. Водночас стрімке збільшення туристичних потоків у найбільш популярних дестинаціях спричинило появу явища овертуризму. Під овертуризмом розуміють надмірну концентрацію відвідувачів у певному туристичному просторі, за якої масштаби туристичної діяльності